

Ogenomtänkt förslag om minimilön i EU

Svenska Dagbladet den 6 januari 2020

I somras aviserade den nytilträdande ordföranden för EU-kommissionen, Ursula von der Leyen, att hon avsåg att införa en lagreglerad minimilön för alla arbetstagare i EU. Hur en sådan minimilön rent konkret ska utformas har ännu inte offentliggjorts. Det gäller exempelvis viktiga frågor som minimilönens nivå i förhållande till andra löner på arbetsmarknaden, möjligheten till anpassningar på nationell nivå och hur tvingande regleringen kommer att bli. Men redan nu står klart att själva idén med en lagreglerad minimilön på EU-nivå har så avgörande brister att den aldrig ens borde ha kommit upp på den politiska agendan.

Dessa tillkortakommanden beror inte enbart på att lagreglering är ett främmande inslag på den kollektivavtalsreglerade svenska arbetsmarknaden som hotar parternas autonomi rörande lönebildningen. Det finns andra tungt vägande invändningar mot EU-förslaget. EU-kommissionen kan också spela en mer konstruktiv roll för utformningen av minimilöner inom unionen.

En första invändning är att EU:s medlemsstater har ett informationsöverläge gentemot EU-kommissionen och därför är bättre skickade att själva avgöra lämplig minimilönenivå. Dessutom är medlemsstaterna olika vad avser ekonomisk utvecklingsnivå och branschstruktur och skiljelinjen härvidlag går huvudsakligen mellan de gamla medlemsstaterna – med inträde före 2004 – och de nya i Östeuropa. En intressant jämförelse kan göras med USA. Trots en betydligt mer integrerad arbetsmarknad än i Europa finns ingen koordinering av minimilöner på federal nivå. Den federala minimilönens enda roll är att utgöra ett lägsta lönegolv som delstaterna i praktiken inte kan underskrida.

En andra invändning är att en lagreglerad minimilön på EU-nivå riskerar att slå ut låglönejobb – och då i särskilt hög grad i de nya medlemsstaterna. Förslag har cirkulerat som går ut på att minimilönen ska ligga på 60 procent av medianlönen i respektive land. Inga länder i unionen med nationellt lagreglerad minimilön förutom Frankrike och Portugal når idag upp till den nivån. Det skulle innebära en drastisk höjning från nuvarande nivå i de flesta länder.

En tredje invändning är att en lagreglerad minimilön för hela EU i mångt och mycket framstår som onödig, även med ett uttalat mål om minskad lönespridning. Som nämnts finns de största löneskillnaderna inom unionen mellan de nya och gamla medlemsstaterna. Beräkningar som jag utfört med hjälp av data från Eurostat visar att de genomsnittliga lagreglerade, köpkraftsjusterade minimilönerna i de nya medlemsstaterna som andel av motsvarande storheter i de gamla har ökat kraftigt – från knappt 30 procent år 2000 till omkring två tredjedelar 2018. Om ökningstakten framgent blir densamma som den genomsnittliga under den tidigare perioden kommer de nya medlemsstaterna att komma ikapp de gamla 2028. Det finns alltså goda argument varför EU-kommissionen bör "sitta still i båten" och låta den fortsatta ekonomiska utvecklingen i de nya medlemsländerna bidra till en utjämning av minimilönenivåerna.

Det saknas inte utrymme för EU-kommissionen att på ett mer konstruktivt sätt bidra till en bättre utformning av minimilöner inom unionen. En sådan åtgärd skulle kunna vara att utöka den

information om minimilöner i EU som man redan idag redovisar via Eurostat, så att även länder med kollektivavtalsreglering inkluderas (förutom Sverige de övriga nordiska länderna samt Italien och Österrike). Detta kan exempelvis ske genom beräkningar av minimilöneindex för varje land, likt de index som redan finns för priser och lönekostnader. Detta skulle väsentligt öka transparensen kring minimilöner i dessa länder. En annan åtgärd vore att stimulera till utbyte av erfarenheter av hur minimilönesystemen inom unionen fungerar och diskussion om best practice. De lagreglerade systemen är idag mycket heterogena vad avser indexering efter pris- och löneutveckling, möjlighet till allmängiltigförklaring, formaliserad medverkan av expertråd/arbetsmarknadens parter, med mera.

Ett inslag i de nordiska kollektivavtalsreglerade minimilönesystemen som skulle kunna införas i de lagreglerade systemen i större utsträckning är differentiering av minimilöner efter erfarenhet. Detta är inte bara motiverat utifrån ekonomisk teori (som säger att lönen är en funktion av utbildning och erfarenhet), utan säkerställer även att de lägst avlönade inte fastnar på den lägsta lönenivån utan flyttas uppåt i lönefördelningen efter en tid. En förutsättning för att en sådan differentiering ska fungera är dock att den erfarenhet som är relevant (yrke/företag/bransch) kan fastställas på ett praktiskt genomförbart sätt och att den kan verifieras av samtliga parter.

Sammanfattningsvis så framstår förslaget om en lagreglerad minimilön på EU-nivå som illa genomtänkt av en rad olika anledningar. Till dessa ska läggas risken för att klåfingrig reglering leder till ökad politisk splittring inom unionen, vilket antagligen är det sista som EU-projektet behöver för närvarande.

Per Skedinger